

In de herfst van 2009 heeft ARCHOL in opdracht van het Consortium Grensmaas BV en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) een opgraving gedaan ten noorden van Itteren in de gemeente Maastricht. De vindplaats ligt ten westen van kasteelhoeve Haertelstein, dicht naast de Geul, nabij de Maasmonding. Op basis van vooronderzoeken was de vindplaats te dateren in de late bronstijd en ijertijd. De aandacht ging echter vooral uit naar een concentratie vuursteen uit het midden- en of laat-neolithicum. Tijdens de opgraving is extra aandacht besteed aan de deze vuursteenconcentratie in combinatie met de landschappelijke ligging.

De vindplaats ligt in het laagste deel van het terrassenlandschap van de Maas, tussen twee hoger gelegen terrasresten. Het is een plek waar een brede, ondiepe terrasgeul in noordelijke richting afwaterde. Deze geul is nog duidelijk als laagte in het landschap zichtbaar. De geul zelf was vermoedelijk actief vanaf de Late Dryas tot het Vroeg-Atlanticum. Daarna bleef de geul een moerasachtige laagte die langzaam dicht slibde. In de top van deze verlanding zijn vondsten uit de periode neolithicum tot ijertijd geaccumuleerd. De langgerekte spreiding van vondsten komt overeen met een (her)activeringsfase van de geul.

Bij de opgraving zijn enkele tientallen prehistorische grondsporen aangetroffen. Het betreffen hier voornamelijk kuilen en paalsporen. Hierin zijn geen structuren herkend. De dateerbare sporen vertegenwoordigen een gebruik in de late bronstijd tot vroege of midden-ijertijd. Stratigrafisch doorsnijden de grondsporen (op mogelijk één na) de vondstlaag. De hele laag, maar vooral bovenin, is intensief vertrapt en verknood door dieren. In de vondstlaag zijn meerdere archeologische perioden vertegenwoordigd. Deze vondstgroep moet dan ook gezien worden als een eeuwenlange accumulatie.

In totaal zijn 20 bijlen en bijlfragmenten in de vondstlaag aangetroffen. Van oorsprong betreft het in de meeste gevallen geslepen bijlen met ovale dwarsdoorsneden, eenmaal een groot exemplaar van het type Buren. Bijna alle fragmenten vertonen secundair gebruik. Van één ongepolijste complete bijl kon worden vastgesteld dat de snede nooit gebruikt is. Gezien de onregelmatigheid van de doorsnede lijkt het hier te gaan om een halffabriek. Van andere bijlsneden kon worden afgeleid dat deze primair zijn gebruikt voor grove en fijne houtbewerking. Secundair zijn de bijlen als kern, klop- of wrijfsteen gebruikt. De bijldelen en afslagen zijn o.a. gebruikt voor het vermalen van granen, het bewerken van huiden, het bijwerken of ontbasten van wilg of hazelaar. De fragmenten zijn qua datering toe te wijzen aan de Michelsbergcultuur en de Steingroep.

De gebruikssporen van het vuursteen van Itteren Haertelstein geven geen duidelijke aanwijzingen voor het gebruik van deze locatie. Een functie als bewerkingsplaats voor vuursteen is uit te sluiten. Sporen van het bewerken van huiden, hout en granen aangetroffen, wijzen op een nederzettingcontext. Alle bijlfragmenten zijn afkomstig van intentioneel gefragmenteerde bijlen. Deze afgedankte bijlen werden als grondstof gebruikt voor het vervaardigen van werktuigen. Een rituele depositie van deze bijlfragmenten lijkt niet waarschijnlijk.

Verondersteld wordt dat (een groot deel van) het vuursteen door periodieke overstroming vanaf de hogere terrasresten is geërodeerd. De ligging en spreiding van het vuursteenensemble in de top van de geullaagte wijzen aldus op een verspoelde context. Op de nabij gelegen hogere terrasdelen zijn dan ook vindplaatsen uit de periode midden-neolithicum A tot het laat-neolithicum A te verwachten.

Definitieve Opgraving Itteren - Hoeve Haertelstein (vindplaats 3)

C.M. van de Linde, E. Heunks, A. Porreij-Lyklema, I.M. van Wijk

Archol

Definitieve Opgraving Itteren - Hoeve Haertelstein (vindplaats 3)

Vondsten uit de nieuwe steentijd en bewoning uit de late prehistorie
in de top van een fossiele restgeul

C.M. van de Linde
E. Heunks
A. Porreij-Lyklema
I.M. van Wijk

152

152

Archol